

בראשית (285)

בשר מבשרי רק הפעם

וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפֶּעַם עָצַם מְעַצְמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחְתָּהּ זֹאת (ב. כג.)
 דבר נפלא כותב רבי שמואל יוסף רבינוב: הגמרא (נדה לא.) אומרת: שלושה שותפים יש באדם, הקב"ה ואביו ואמו, מאביו מגיעים העצמות והגידים וציפורניים, ומוח שבראשו, ולובן שבעין, מאמו מגיעים עור ובשר ושערות ושחור שבעין, והקב"ה הוא נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראית העין ושמיעת האוזן ודיבור פה והילוך רגלים ובינה והשכל. לחוה לא היתה לה אמא, אם כן, מהיכן קבלה את הבשר שבדרוך כלל בא מהאמא? מהאדם. אולם היה זה חד פעמי, שכן לא היתה אפשרות אחרת, אבל בהמשך קיום העולם תמיד יבוא מהאמא. ואלה הדברים שאמר אדם הראשון בעצמו: "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי", כלומר רק הפעם לקחו ממני גם את העצמות וגם הבשר, כי לא היה ממי לקחת, אבל מכאן ולהבא האישה היא זו שתתן את הבשר והאיש יתן רק את העצמות. *ספר "ומתוך האור"*

וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֵאָוָה הוּא לְעֵינַיִם (ג. 1.)

פירש רש"י: ראתה דבריו של נחש והנאו לה, והאמינתו (שלא תמות). משמע שהיה ברור לה בלי ספק שדברי הנחש נכונים ושאינן חשש כלל שתמות, כי הרי אם היה לה ספק בודאי לא היתה אוכלת. וצריך עיון, שמיד בהמשך כתוב ותתן גם לאישה עימה ויאכל, ופרש רש"י שנתנה לו כדי שלא תמות היא, ויחיה הוא וישא אחרת, ורואים שלא היה ברור לה שתמשיך לחיות. אלא רואים כאן יסוד נורא: כשכח התאווה מתגבר, הוא מעוור את שכל האדם ואינו רואה כלום. ולכן בזמן שחווה ראתה שהמאכל "תֵּאָוָה הוּא לְעֵינַיִם", לא היה שום ספק שתחיה, כי אז האדם אינו רואה אלא את רצונו, אבל אחרי שעשה את העבירה כבר סר ממנו כח התאווה, ואז מתחיל לראות את האמת, ולכן אחרי שאכלה חווה, חששה שהיא תמות והוא ישא אחרת.
רב חיים קניבסקי זצ"ל בספרו "שבענו מטובך"

וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נָתַנָּה לִּי מִן הָעֵץ וְאָכַל (ג. יב.)

יש לפרש, דהנה איתא במדרש (בר"ר יט. ה.), שחווה סחטה ענבים ונתנה לו. ופירש שם ב"יפה תואר", שלכן סחטה אותם ולא נתנה לו ענבים ממש, כדי שלא ירגיש אדם בפרי, כי אם היה מרגיש לא היה אוכל. וזה שאמר הפסוק: "כי שמעת לקול אשתך", כלומר, ששמעת בלא שאלת פיה מאין סחטה המשקה ההוא, ועל כך היה עיקר

וַיֹּאמֶר אֱלֹדָקִים יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר (א. ג.)

בכל הימים נאמר "ויהי כן", ומדוע כאן נאמר "ויהי אור"? תירץ ב"דעת זקנים", בכל הימים כתוב "ויהי כן", כדי לקצר דבריו, שאם יבוא לפרש כל מה שנברא יצטרך להאריך, אבל כאן אין אריכות בתיבת "ויהי אור" יותר מאילו יכתוב "ויהי כן". ב"שפת אמת", תירץ באופן אחר: "ויהי כן", משמע שנשאר כן תמיד, אמנם האור הראשון לא נשאר, כי נגנז לצדיקים לעתיד לבוא, על כן נאמר "ויהי אור". והנה לפי מה שכתב ה"דעת זקנים", שהתורה רצתה לקצר, צריך ביאור מדוע ביום השלישי האריכו: "ותוצא הארץ דשא וכו'", ולא די במה שכתוב "ויהי כן"? ויש ליישב, דהקב"ה ציוה על האלינות שיגדילו למינהם, כל מין בפני עצמו, אולם לדשא לא ציוה כן, ומכל מקום דרשו קל וחומר בעצמם כמש"כ רש"י, על כן האריכה התורה בכריאתם, ללמדנו שהדשאים גדלו למינהם, על אף שלא נצטוו!
ספר "שיח הפרשה"

יום אחד

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד (א. ה.)

שמעתי מקשים, מדוע שינה הכתוב "יום אֶחָד", ולא נאמר "יום ראשון" כדרך שנקט בשאר ימים. ולענ"ד, אינו מובן, מה שייך "ראשון", שעדיין לא קיים אף לא "שני". הלא אם ה"שני" לא קיים, אין זה "ראשון", שכל מהותו של ראשון הוא, ביחס לקיומו של שני. לכן נאמר: "יום אחד", כי אמנם "אחד" הוא.
רב מרדכי אורחי שליט"א בספרו "ברכת מרדכי"

וְאֵת הַמָּאוֹר הַקָּטָן לְמִמְשָׁלַת הַלַּיְלָה וְאֵת הַפּוֹכְבִּים (א. טז.)
 וברש"י: ואת הכוכבים על ידי שמיעט את הלבנה, הרבה צבאיה להפיס את דעתה. החתם סופר ביאר, דבאמת הכוכבים עומדים גם ביום, אלא שאינם נראים מעוצם אור החמה, אבל בלילה הם נראים בגלל קטנות הלבנה. וזאת הכוונה במילים: 'על יד שמיעט את הלבנה הרבה צבאיה', דהיינו שמיעט את אורה כדי שיוכלו הכוכבים להאיר. וכך הוא דרכם של צדיקים, שמוכנים להקטין את עצמם, כדי שיוכלו לאפשר לתלמידיהם לגדול ולהאיר לאחרים. וזה ההפרש בין חנוך לבין אברהם אבינו: שחנוך "התהלך את האלוקים", עד שנהפך לאש, ונעשה מלאך (תרגום יונתן הלן ה. כד), אך לא האיר לאנשי העולם, וגדל דור המבול בימיו. לעומת זאת, אברהם אבינו לא נזדכך גופו כל כך, ולא נהפך למלאך, והקטין השגתו כדי להפיץ את שם ה' ולצוות ביתו ובניו אחריו ושמרו דרך ה'.

ספר "ילקוט מאיש לרעהו"

הלכה: אינו יכול לשתות כוס הקידוש מחמת חולי או שאינו סובל יין

כתב השו"ע (ס' רעא): אם לא טעם המקדש וטעם אחד מהמסובים כמלא לוגמיו יצא וכו'... והגאונים סוברים שאם לא טעם המקדש לא יצא וראוי לחוש לדבריהם. כתב הפסקי תשובות (אות לד): ומסקנת ההלכה: דמי שאינו יכול לשתות מיין הקידוש מחמת חולי וחולשה או נזק גופני או שאינו סובלו, אז אם גם טעימה פורטא לא יוכל לעשות, ראוי ונכון שלא יקדש הוא, אלא ישמע מאחר שיכול לשתותו ויכוון לצאת. ואם באפשרותו לטעום מהיין פורתא, אזי בעת הצורך כגון שהוא איש נכבד בעל הבית או אבי המשפחה, וכדומה, רשאי לכתחלה לקדש ואחרי שטעם מעט מהיין, יתן לאחר לשתות מלוא לוגמיו. והמיקל בשתיית אחר גם כשאין באפשרותו לשתות כלום, יש לו על מי לסמוך.

ספר "פסקי תשובות" חלק ג'

פתגם: כל החיים אנו מתאמצים איך לא להתאמן

ספר "שמחלה"

חקירה: כיבוד אב ואם

כשמחל על כבודו, האם מקיים מצוה כשמכבדו בכל זאת (קובץ שיעורים כתובות קמד, גליוני הש"ס קידושין לב). ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מקום שאין בו יהודיים

לקרון של רכבת נכנסו שני גויים, ומיד עיקמו את חוטמם, הקרון היה מלא יהודים. שומע אתה, פתח האחד אל חבירו בקול רם, הייתי נותן כל הון שבעולם כדי למצוא מקום שאין בו יהודים, נענה לו יהודי אחד: הנני ואראה לך מקום כזה חנם אין כסף. נתן בו הגוי מבט של בוז ושאל: היכן מקום זה? בבית הקברות שלכם, השיב היהודי. ספר "חד וחלק" חלק א' (דף קמח)

שבת שלום, שנה טובה

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, הדסה אסתר בת רחל בחלא קטי, אליהו בן זהרה, אברהם בן רבקה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, ששא בנימין בן קארין מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, שמחה ג'יות בת אליו, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלוח, אלחנן בן חנה אנושקה, רבקה בת ליוזה, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, יעל רייזל בת מרטין היימה שמחה. זיווג הגון: לאלודי רחל מלכה בת ציפורה, ולציפורה לידיה בת רבקה, ליוסף גבריאל בן רבקה, למרים בת רבקה. הצלחה לחנה בת אסתר ולינתן מרדכי בן שמחה ברכה זרע של קיימא ללבנה מלכה בת עזיזא וליאור עמיחי מרדכי בן ג'יזל לאוני. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן משה, מסעודה בת בלח, משה בן מזל פורטונה, אליהו בן זהרה.

עונשו, שהיה לו לשאול את פיה. והנה מבואר בגמרא (ע"ז מ.) ששרבי דגים ועוברים שנימוחו שאין להם שום סימן, אין ניקחין אלא מן המומחה, ובאופן זה אין צריך לשאול ולברר כלל, ועוד מבואר בגמרא (שם), שאשת חבר יש לה דין מומחה, כל זמן שהיא עמו. ולפי זה אמר אדם הראשון: "האשה אשר נתתה עמדי", דייקא. הרי היא כמוני בחזקת חבר ומומחה, ולכן כשנתנה לי מן העץ ואוכל, ולא הייתי צריך לשאלה על כך.

ספר "עלים לתרופה"

רק על ידי עמידה בנסינות האדם מתחשל ומתרומם

בְּזַעַת אֶפְיָךְ תֵּאָכֵל לֶחֶם (ג. יט)

פלא פלאות! אדם יושב בגן עדן ולומד, מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין ואחר שנכשל, עונשו הוא "בְּזַעַת אֶפְיָךְ תֵּאָכֵל לֶחֶם", לעמול קשה בפרנסתו, והפלא גדול שבמקום לקרב את האדם לעבודת השי"ת, מרחיקים אותו וכביכול מוסיפין לו נסיון וקושי להתקרב להשי"ת? ביאר הסבא מקלם זצ"ל: שאדרבא, זו דרכו של השי"ת לקרב ולחנך את האדם שיעסוק בצרכי חייו בדרך הטבע וישיג את פרנסתו על ידי עמל ויזע ועם כל זה, דוקא בתוך נסיון ה"כוחי ועוצם ידי" יתבונן ויראה את מוצא פי ה'. דוקא הנסינות מרוממים את האדם ומחשלים אותו ומביאים אותו למדרגה גבוהה של קביעות בעבודה. בראש מאמר זה כותב הסבא: דעו אחי, כי סוד גדול אגלה לכם, לא הייתי זוכה לעמוד על הענין הנעלה והנשגב הלזה רק יען זכות אבות היה לי שזכיתי לשמש מעט את הגי' ישראל סלנטר זצ"ל, ולמדתי מעט להבין דרך התורה.

ספר "לחתך עליון"

בְּזַעַת אֶפְיָךְ תֵּאָכֵל לֶחֶם (ג. יט)

בשני מקומות בתורה נכתבה המילה "אֶפְיָךְ" בכתב מלא, בפסוק זה ובשירת הים שבה נאמר: "וברוח אפין נערמו מים" (בשלח טו. ח). רמז הוא למאמר חז"ל: קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, לפיכך נכתבה המילה "אֶפְיָךְ" מלא בשני המקומות הללו, לרמז על מדת הדין ועל הקושי.

רב רובין זצ"ל בספרו "שנים מקרא"

וַיֹּאמֶר ה' אֶל קַיִן לָמָּה חָרָה לָךְ... וְאִם לֹא תִיטֵב לַפְתָּח חַטָּאת רֹבֵץ. (ד. ו. ז.)

אמר השם יתברך לקין: למה חרה לך? אין היצר הרע אורב אלא על פתחך שלך! משאתה פותח לו פתח בהתרשלותך, בקרירותך ובספקנותך, מיד הריהו מופיע וכו', בבחינת 'פירצה קוראת לגנב', והוא מביא אותך לידי המעשים הגרועים ביותר, ואפילו לידי רציחה. השתדל נא שלא להראות לו פתח פתוח, כי אז תיווכח לראות שאין לו שליטה עליך. אלא להיפך "ואתה תמשל בו"

ספר "מעניה של תורה"

